

Ústav anglického jazyka a didaktiky

V Praze dne 26. 8. 2012

Oponentský posudek bakalářské práce Dominika Šefčíka:

„Characteristics of the context differentiating homonyms of the same word class in written language.“

Dominik Šefčík se ve své práci zaměřil na vztah homonymie u lexémů *bank* a *palm*.

V teoretické části se zaměřuje na přesnější definici homonymie pomocí vztahů podobnosti a odlišnosti, přičemž dochází ke dvěma důležitým závěrům: gramatická složka podobnosti homonymních jednotek není u plných homonym nutně absolutní, jde spíše o škálu (a právě odlišnosti v gramatických kategoriích jsou základem následné analýzy); a odlišné významy homonym je lépe chápat jako nesouvisející (s. 13), spíše než odlišné. Homonymii pak nahlíží z pohledu funkční rovnováhy jazykového systému, kde na jedné straně homonymie usnadňuje vyjadřování, na straně druhé zas může překážet porozumění. Tento stav je neustále vyvažován protichůdnými procesy, které autor vyjmenovává (s. 16). Možná by stál za zmínku i další proces, který není (snad pro svou teoretickou problematičnost) zmíněn: rozrůžňování výslovnosti/pravopisu za účelem formálního odlišení již existující homografie/fonie (případy typu *read* vs. *red*). Na tomto teoretickém základě pak autor postuluje tezi, že homonyma nejsou z pohledu mluvčích, a ani většinou z pohledu recipientů, přímo víceznačná, protože mluvčí ví, co říká a recipient to zpravidla dokáže odvodit (s. 17). Zajímavá je na tomto místě zmínka o možnostech mluvčího, kterými může předcházet víceznačnosti, např. modifikací *light-weight* (s. 17). Nabízí se zde otázka do diskuse: proč je *light-weight* téměř dvakrát tak frekventované, než *heavy-weight*?

V praktické části pak autor analyzuje 200 náhodně vybraných vzorků z BNC zvláště pro oba ručně označované významy každého lexému a to třemi různými metodami:

1. Rozlišení funkcí v nadřazené jmenné frázi: Plní lexém úlohu řídicího členu nebo premodifikátoru (zde bych ocenil podrobnější popis tabulek, např. proč příklady dohromady nedávají 200 zkoumaných vzorků, s. 23)?
2. Syntaktické role, do nichž je lexém zapojen v rámci věty. Zde autor připouští, že by možná bylo přínosné zkoumat sémantické role lexému (s. 27), s čímž zcela souhlasím, sémantické role jsou zásadním složkou určující syntaktické funkce na sémantickém základě (což je nakonec předmětem zkoumání).
3. Modifikace lexému. V první řadě, je lexém modifikován? Touto velmi jednoduchou metodou lze poměrně dobře oddělit významy lexému *bank*, ne už tolik lexému *palm* (s. 22). Na této metodě oceňuji jak autorovu smělou interpretaci výsledků (komunikační potřeba označit celkově méně frekventovaný význam modifikací), tak potenciální užitečnost jednoduchého postupu při sémantickém značkování korpusů.

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Analýza se ale zabývá také typem modifikace (pre/postmodifikace) a lexikálně sémantickými kategoriemi jednotlivých modifikátorů.

Zvláště v poslední metodě se autor blíží sémantické kolokační analýze, která sice nespadá pod téma rozlišení významu homonym pomocí gramatických kategorií, mohla by ale být zmíněna, jako důležitá praktická pomůcka.

V závěru práce dochází autor k poznatku, že významy homonymních párů je skutečně možné rozlišit podle gramatického zapojení daného lexému do kontextu. Dle kterých gramatických kategoriích lze ale významy konkrétního lexému rozlišit je pak věc specifická pro daný lexém. Závěr tedy odpovídá jak hypotéze práce, tak obecnému poznatku, že vztahy v homonymních dvojicích jsou značně individuální.

Z metodologického hlediska by bylo také zajímavé ověřit autorovy výsledky z druhého konce – pomocí morfologicky a syntakticky značkováného korpusu (BNC např. přes <http://treebank.info/>). Touto cestou by šlo jednak dobře prověřit výsledky samotné analýzy, jednak by mohla dát vzniknout „databance“, dle které by se pak provádělo rozhodování v případech homonymické nejednoznačnosti při sémantickém značkování dalších korpusů.

Práce je výborně jazykově zvládnutá a to jak po stránce formulační, tak po stránce redakční. Jediná vážnější výtka se týká tvrzení „the inability of *bank*₂ to occur with any adjectives from the category of classifiers“ (s. 33), která se zdá být v příkrém rozporu s tabulkou 10 (s. 33).

Práce tedy nejen splňuje formální a věcné nároky kladené na bakalářské práce, přináší ale navíc poznatky potenciálně významné pro další výzkum.

Práci proto doporučuji k obhajobě s navrženým hodnocením: výborně.

Mgr. Ondřej Tichý,
Ústav anglického jazyka a didaktiky